

10. Esélyt mindenkinek!

Mi, szociáldemokraták hiszünk az emberi jogok egyetemességében és éppen ezért abban, hogy minden embert ugyanazok a jogok illetnek meg nemre, származásra, bőrszínre, vallásra, szexuális irányultságra, fogyatékosagra, anyagi helyzetre, életkorra, családi állapotra vagy politikai véleményre tekintet nélkül. Hiszünk, hogy az emberi jogok mindenkit egyenlő módon illetnek meg, nekünk, szociáldemokratáknak ezért az a feladatunk, hogy a jogok érvényesülésének egyenlő és elidegeníthetetlen, valamint az esélyegyenlőség és az egyenlő bánásmódon alapuló jogi és társadalmi feltételeit megteremtjük és biztosítsuk.

Hiszünk a hátrányok kiegyenlítésének fontosságában, egy befogadó és inkluzív társadalomban. Ez azonban csak akkor válik valósággá, ha minden szakpolitikai területen is érvényesítjük az esélyegyenlőség elveit, és ha megfelelő intézményrendszerrel garantáljuk a jogok érvényesülését.

10.1. Alkotmányos garanciák

Az elmúlt 13 évben a Fidesz-KDNP kormány Magyarország Alaptörvényét csak 2023. júliusáig tíz alkalommal módosította, a kilencedik módosítás alkalmával pedig az Alaptörvény kimondja, hogy “az anya az nő, az apa pedig férfi”, emellett azt is, hogy a gyereknevelés a keresztény kultúrán alapul. Mi, szociáldemokraták ezzel szemben minden családot értéknek tartunk, alkossák azt élettársi viszonyban, azonos nemű párok vagy legyen az egy olyan család, ahol egy szülőnek kell helytállnia, bármilyen okból is.

Az új Alkotmányban éppen ezért érvényesíteni fogjuk a jogegyenlőség elvét, és garantáljuk azt, hogy senkit se érhessen hátrány neme, vallása, nemzetisége, szexuális orientációja vagy más csoporthoz való tartozása miatt.

a) Esélyegyenlőségi tervek és megvalósulásuk

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény és a Munka Törvénykönyve alapján az ötven főnél több munkavállalót foglalkoztató költségvetési szervek és a többségi tulajdonban álló jogi személyek esélyegyenlőségi tervet kötelesek elfogadni. Az esélyegyenlőségi terveket elengedhetetlenül fontosnak tartjuk az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség előmozdítása céljából, kifejezetten akkor, ha ezek a tervek indikátorokat tartalmaznak és mérhető eredményekkel járnak. Pozitív gyakorlatnak tartjuk az esélyegyenlőségi referensek alkalmazását, akik nyomon tudják követni, illetve elő tudják segíteni az esélyegyenlőségi tervek megvalósítását és hatékonyságát, de a referensek mellett szükséges állami sztenderdeket és nyomonkövető mechanizmusokat is kiépíteni, hogy a programok hatékonysága mindenhol megvalósuljon és mérhető legyen.

- A helyi, főként önkormányzati esélyegyenlőségi terveknek elő kell irányozni a különböző, főként a sérülékeny társadalmi csoportokhoz tartozók esélyeinek kiegyenlítését a lakhatás és a közüzemekhez való hozzáférés, az egészségügy, az oktatás, a munkavállalás, a szabadidős tevékenységek, a sportoláshoz és a kultúrához való hozzáférés terén. Ezeknek a terveknek a kormányzati programunkkal összhangban a célja az kell, hogy legyen, hogy a lakóhelyi vagy oktatási szegregációt hosszú távon megszüntesse; a vallási, nemzetiségi, kulturális, nemi, fogyatékosággal élő vagy a szexuális és egyéb kisebbségben élő társadalmi csoportok kirekesztettségét felszámolja.
- Egy 21. századi, méltóságteljes életben mindenkinek joga van ahhoz, hogy hozzájusson annyi vízhez, áramhoz és fűtéshez, amennyi a létfenntartásához szükséges, és a szükséges internet-hozzáféréshez. Magyarország egy fejlődő, a nyugathoz tartozó országgént nem

engedheti, hogy bárki mindezt mellőzze, ennek helyi megvalósítását is szolgálniuk kell az esélyegyenlőségi terveknek.

- Az esélyegyenlőségi tervek önmagukban azonban nem fogják teljes mértékben felszámolni az intézményi rasszizmust. Ahhoz, hogy kifejezetten az állami szférában meglévő diszkriminatív gyakorlatokról képet kapjunk, a jogszabályokat, az állami intézményeket, azok tevékenységeit és szolgáltatásait, valamint a szabályozásaikat is értékelnünk kell annak érdekében, hogy a diszkriminatív gyakorlatokat meg tudjuk szüntetni. Az esélyegyenlőségi tervek hatékonyságához a mikro- és kisvállalkozások munkavállalói számára képzéseket kell szerveznie az államnak esélyegyenlőségi, antidiszkriminációs és cigányellenes témákban.

b) Az Egyenlő Bánásmód Hatóság visszaállítása

Az elmúlt években jelentősen csökkent azoknak az eseteknek a száma, amikor diszkriminációs ügyekben pert indított valaki. Rendkívül kevés jogi képviselőt ellátó szervezet van, mivel számos jogvédő civil szervezet megszűnt. Elenyésző azoknak a bírósági ügyeknek a száma, amiket védett csoportok jelentenek abban az esetben, ha gyűlölet-bűncselekmény vagy bármilyen más jogsérelem éri őket. Ennek oka az Egyenlő Bánásmód Hatóság (EBH) megszüntetése, a hatóságokba vetett bizalom hiánya és a jogvédő irodák számának csökkenése is. Miután az EBH 2021. januárjában beolvadt az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalába, feladatait az Egyenlő Bánásmódot Felelős Főigazgatóság látja el, azaz jogköreit megkapta az ombudsman, de az EBH hatósági eljárást már nem indít, mindössze panasszal lehet élni felé.

- Magyarország Alaptörvénye és az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény alapján 2012. január 1-jével megszűnt a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának intézménye. Az alapvető jogok biztosának a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettese a korábbi kisebbségi ombudsmanhoz képest jóval szűkebb hatáskörrel és erőforrásokkal rendelkezik: a helyettes ombudsman csupán javasolhatja, hogy az alapvető jogok biztosa indítson hivatalból eljárást vagy forduljon az Alkotmánybírósághoz. A helyettes ombudsmannak 3 munkatársa van, míg a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa 15 munkatárssal dolgozott.
- Az Egyenlő Bánásmód Hatóság függetlenségét vissza kell állítani, illetve a kisebbségek jogvédelmét egy önálló, teljes jogú ombudsmannak kell ellátnia.
- Az EBH és az ombudsman függetlensége mellett egy másik feladat a 2012-ben létrehozott Emberi Jogi Munkacsoport átszervezése. A munkacsoport fő feladata, hogy konzultációt folytasson civil szervezetekkel, érdekképviseleti és szakmai szervezetekkel, emellett pedig elősegítse az emberi jogok magyarországi érvényesülésével kapcsolatos szakmai kommunikációt, illetve hogy jogalkotási javaslatokat tegyen. A munkacsoport munkáját az Emberi Jogi Kerekasztal segíti, melynek más szervezetek mellett civil szervezetek, szakszervezetek és szakmai szervezetek is tagjai lehetnek. Fontosnak tartjuk a munkacsoport és a kerekasztal mint egyeztető és javaslatot tevő platform újragondolását, amiben nem csak egy körhöz tartozó civil szervezetek ülhetnek asztalhoz, hiszen egy ilyen szövetség valóban eredményeket is elérhet, ha jól szervezett.

c) A jogvédelem és referenci hálózat kiépítése

Támogatni kell (anyagilag és szakmailag) azokat a civil szervezeteket - elsősorban roma vagy roma női szervezeteket -, akik széles körű tájékoztatásra, jogi információadásra és képviselőre, emellett a hátrányos megkülönböztetés tilalmába ütköző esetek feltárására alkalmas helyi irodákat alakítanak ki, és kapcsolatba lépnek az új keretek között működő Egyenlő Bánásmód Hatósággal is.

Ahhoz, hogy a jól működő, a szakpolitikai tárcák közötti célok és programok közötti mechanizmusokat megteremtsük, a különböző minisztériumokban a roma referens személye elengedhetetlen. A roma referens az adott közösséget érintő döntési jogkörrel rendelkezik, legalább a prioritások terén, összehangoltan a roma ügyeket irányító testületekkel, intézményekkel.

d) Esélyegyenlőségi oktatás

A pedagógusok, a rendőrök, az ápolók, orvosok alapképzésébe, valamint a kormányhivatalok ügyintézőinek képzésébe be kell építeni az emberi jogokra, romákra és egyéb kisebbségekre, valamint a diszkrimináció és cigányellenesség megelőzésére irányuló kötelező oktatási modulokat.

Az általános iskolák tananyagának része kell, hogy legyenek az alapvető emberi jogok. Az emberi jogi nevelés célja nemcsak az, hogy tisztában legyenek saját és mások jogaival, de ezáltal tiszteletben tartásuk mások méltóságát, valamint gyakorolják demokratikus jogukat is.

Az emberi jogok mellett egy másik fontos elem, aminek a tankönyvekben meg kell jelennie, az a Magyarországon élő nemzetiségek, hiszen úgy nőnek fel generációk, hogy semmit nem tudnak egymásról. Mindez azért is nagyon fontos, mert a nemzetiségekre értékként tekintünk.

10.2. A fogyatékkal élő emberek helyzete

A 2007. évben a parlament által kihirdetett, a Fogyatékkal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény olyan úttörő dokumentum, amely egyszerre rögzíti a fogyatékkal élő személyek polgári és politikai, továbbá gazdasági, szociális és kulturális jogait. Az Egyezmény a szociális modellt és ennek megfelelően az egyenlőségi paradigmát követi. A fogyatékkal élő emberekre nem a társadalmi juttatások és a szánalom tárgyaként, hanem a jogok aktív alanyaként tekint, és célul tűzi ki a különböző társadalmi korlátok lebontását.

Az ENSZ-egyezmény több pontja fogalmazza meg az önálló életvitel legfontosabb intézkedéseit, a mobilitás, a rehabilitáció-rehabilitáció, a megfelelő életszínvonal szükségességét, amit fogalmazhatunk alapelveknek, kritériumoknak a szolgáltatások szervezése során.

A Fidesz-kormány átalakította az addig életben lévő juttatási rendszert, illetve annak elemeit. Megszüntette a rokkantsági nyugdíjat, az ellátás összeghatárait jelentősen csökkentette. Bár ezt úgy állították be, hogy egy korszerűbb, a munkaerőpiaci viszonyokat jobban szolgáló rendszer hoznak létre, valójában ezek az intézkedések sokakat hoztak lehetetlen helyzetbe kimutatható munkaerőpiaci hatások nélkül. Ezek az intézkedések jelentős jogsérelmekkel jártak, néhány eset a Strasbourg-i Bíróságig jutott el.

A fogyatékos személyek ellátását biztosító intézmények kitagolása, kisebb (optimálisan 10 fő körüli) otthonok kialakítása nem valósult meg annak ellenére, hogy jogszabály rendelkezik erről. A rendelkezésre álló 11 530 férőhelyből (amely nem elegendő) csupán 2 193 férőhely található 50 fő alatti elhelyezést biztosító intézményben. Még jelentős számban vannak 150–200 főt fogadó intézmények, ahol az ellátottak gondozására csekély mértékben, szakmai munkára még kevésbé adottak a lehetőségek! Az ellátottak szempontjából még optimális, 20 fő alatti intézmény mindösszesen 11 található az országban!

A szociáldemokrata Árnycikkormány célja fogyatékkal élő honfitársaink önálló életének, méltóságának és biztonságának garantálása.

Ennek érdekében

- Állami támogató rendszereket hozunk létre, akadálymentes közszolgáltatásokat, intézetek helyett megfizethető lakhatást biztosítunk.

- Biztosítjuk a szükséges, korszerű támogató technológiai eszközöket, amelyek mindenféle fogyatékoság esetén valódi támogatást nyújtanak. Ezek lehetnek mobilitást biztosító, kommunikációt lehetővé tevő eszközök, infokommunikációs eszközök, ápolást, személyes higiéniát lehetővé tevő eszközök és szolgáltatások. Ennek érdekében újragondoljuk a segédeszköz-ellátást, a támogató technológiai eszközök mai juttatási rendszerét, beleértve a kölcsönzési rendszert, a kihordási idő eltörlését, a szükséglet alapú jogosultságot, a képessé tétel mint feltétel érvényesítését, és a korszerű szabványok alkalmazását.
- Növeljük a területtel foglalkozó segítő szakemberek létszámát megfelelően képzett munkaerővel, ösztönző szakmai bérezéssel, szakmai továbbképzéssel és szakmai karrierlehetőséggel.
- A nagy létszámú fogyatékosotthonok lebontása a fogyatékos emberek szempontjából a szociális intézményrendszer reformjának fontos motorja lehetne. Ezért folytatjuk az intézmények kitagolását, és biztosítjuk a támogatott lakhatási férőhelyeket elérhető közelségben a fogyatékosokkal élők számára.
- Kialakítjuk a személyi segítség (personal care -voucher rendszer) országos lefedettséget biztosító rendszerének koncepcióját, jogszabályi kereteit, szervezeti keretrendszerét, szakmai alapelveit és a működési módját.
- Újragondoljuk a támogató szolgálat mint a személyi segítség kiegészítésének eszközét a területi lefedettség biztosítása, kiterjesztése érdekében az igénybe vevők számának megfelelően.
- A fogyatékkal élő emberek szervezeteivel egyeztetve átalakítjuk a fogyatékosági támogatás rendszerét.
- Megteremtjük a szolgáltatási innováció feltételeit az ENSZ-egyezmény definíciója szerint.
- A fogyatékkal élő emberek szempontjából is kulcsfontosságú az ápolási díj összegének emelése, a szociális szolgáltatások rendszerének újragondolása, az önkormányzatok szerepének újrafogalmazása és a szociális szféra leépítésének megállítása, a szakmai bérek színvonalának biztosítása, a szociális szakma s benne a fogyatékos emberekkel foglalkozó szakmák bérei leromlásának megállítása, a tisztességes bérezés megteremtése.
- Átfogó koncepciót alkotunk az ENSZ-egyezménynek megfelelő közösségi szolgáltatások kialakítása érdekében! Ennek keretében szükséges egy reális koncepció megalkotása, és a koncepcióból fakadó célok, feladatok meghatározása, határidőkkel és kormányzati felelősséggel, társadalmi kontrollal, a fogyatékos emberek és szervezeteik érdemi részvételével!

10.3. A romák helyzetének javítása

6-700 000 fő között becsülik a magyarországi cigányság számát, a roma értelmiségiek és aktivisták szerint ez a szám azonban az egymilliót is eléri. A roma közösség hazánk leginkább rászoruló népességéhez tartozik.

- Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (FRA) 2022-es kutatási adatai szerint Európa 10 országában a romák 80 százaléka él a létminimum alatt, a 18 év alatti roma gyermekeknek pedig mintegy 83%-át a szegénység veszélye fenyegeti.
- Az Alapjogi Ügynökség jelentése szerint a roma tanulók 44 százaléka tanul olyan iskolában, ahol a diákok mindegyike vagy többsége roma.

- Az FRA 2022-es felmérése szerint a 15-24 éves romák átlagosan 41%-a nem áll foglalkoztatásban, nem folytat tanulmányokat, nem vesz részt képzésben, szemben az ugyanezen korcsoportra vonatkozó NEET („nem tanuló, nem foglalkoztatott, nem képzésben részt vevő”) arány 9%-os átlagával a teljes népesség körében.
- A roma nők és lányok helyzete átlagosan rosszabb, a 20-64 év közötti roma nők mindössze 28%-ának van munkája és a 30-34 év közötti roma nők mindössze 1%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel.
- A romák átlagosan 10 évvel élnek kevesebbet, mint a nem roma népesség. A magyarországi romák körében a legsürgetőbb egészségügyi problémák továbbra is, különösen a szegregált területeken, a biztonságos ivóvízhez és a csatornahálózathoz való korlátozott hozzáférés, a társadalombiztosítási jogviszony hiánya, az orvosi ellátás korlátozott elérhetősége és hozzáférhetősége, valamint a romákkal szembeni intézményi szegregációs gyakorlat a kórházakban.
- A háztartások felének körülményei nem megfelelőek, ötöde a folyóvizet is nélkülözi. A roma háztartások több mint fele (52 százaléka) lakhatási szegénységben él, azaz a lakás túl sötét, beázik, penészesek a falak vagy hiányzik a fürdőszoba, zuhanyzó, kád, esetleg a WC. Ez az arány háromszor magasabb, mint a teljes társadalom körében. A roma családok 91%-a él zsúfolt lakáskörülmények között.
- Magyarországon a szegregátumok száma magas, a 2011-es népszámláláskor közel 1400 szegregátumot azonosítottak. Sok helyen az aszfaltozott utak, a csatornahálózat és a vízvezetékrendszer a roma szegregátumok, telepek határán érnek véget. Nincs szemétszállítás, gyakran a telepeket személerakónak használják, az egyetlen ivóvízforrás egy közkút, és az utak rossz állapota, a sár miatt vészhelyzet esetén télen vagy esős időben a mentők nem tudják megközelíteni ezeket a telepeket.

A szociáldemokrata Árnýékkormány célja, hogy a romák és a többségi lakosság közötti szegénységi rést legalább a felére csökkentsük, a nem szegregált oktatásban tanuló diákok számát növeljük, megfelelő lakhatási és foglalkoztatási lehetőségeket hozzunk létre vagy fejlesszünk.

a) Oktatás

Cél: A minőségi, befogadó többségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés megteremtése, ezáltal a szegregált általános iskolákba járó roma tanulók arányának legalább felére csökkentése.

Ennek érdekében a legszükségesebb intézkedések:

- Az iskolai tankötelezettségi korhatár 16-ról 18 évre való visszaállítása;
- A korai iskolaelhagyás visszaszorítása, amit önmagában a korhatár növelése nem old meg, szükség van egy elérhető ösztöndíjrendszer kidolgozására, szakmai és gyakorlati helyek elérhetővé tételére, mentorhálózatra, valamint az iskolai felzárkóztatási tervek készítésére;
- Az iskolákat és a pedagógusokat mind szakmailag, mind pénzügyileg motiválni kell arra, hogy befogadó iskolává, pedagógussá váljanak;
- A Klebersberg Központ nem látja el megfelelően feladatát, ezért egy olyan intézményt kell létrehozni, ami a köznevelési intézményeket valóban felügyeli, amennyiben szegregációt, hátrányos megkülönböztetést tapasztal, jelenti, az ellen fellép, sőt megelőzi, illetve egyfajta forrás és tudásközpontot kell létrehozni a leszakadó, szegregált iskolák és az itt dolgozó tanárok számára;
- Digitális szakadékok csökkentése és a digitális eszközökhöz való hozzáférés biztosítása és az alapvető digitális készségek és kompetenciák hátrányainak kiegyenlítését és

fejlesztését célzó programok: Hollandia például évi 1 millió euró iskolai támogatást biztosít azoknak az iskoláknak, ahol roma gyerekek tanulnak, hogy a digitális oktatáshoz való hozzáférésüket növelni tudják;

- A fejlesztőpedagógusok, gyógypedagógusok, pszichológusok és szociális munkások számának növelése, de legalább megduplázása (jelenleg 160 gyerekre jut egy gyógypedagógus);
- A roma diplomások számának megduplázása, arányuk az összes egyetemi hallgató között mindössze 1%, főként a középiskolások és érettségizettek továbbtanulásának támogatásával és ösztönzésével;
- A roma óvodapedagógusok, tanárok és az oktatást közvetlenül segítő szakemberek számának növelése; 10%-os arányuk megteremtése;
- A pedagógusképzés befogadóbbá tétele, a roma történelem és kultúra beemelése a tananyagba.

b) Foglalkoztatás

Cél: A foglalkoztatási szakadék és a nemek közötti foglalkoztatási különbség legalább felére csökkentése. Ennek érdekében a legsürgősebb intézkedések a következők:

- Az állami és közalkalmazotti szférában a roma megbízottak, munkavállalók számának növelése, 10%-os arányuk megteremtése;
- Roma vállalkozók célzott támogatása, mentorálása, vállalkozásuk fejlesztése;
- Képzések, rendszeres tanácsadás és mentorálás révén a romák, kiemelten a roma fiatalok és nők munkavállalásának előmozdítása;
- A közmunka bérezésének a mindenkor minimálbérhez igazítása, kiszámítható, 12 hónapra szóló szerződéssel, emellett közmunkában maximum egy évig lehessen foglalkoztatni valakit, aztán megfelelő munkát kell biztosítani neki;
- A roma nők helyi, részmunkaidős foglalkoztatásának előmozdítása képzés, munkahelyteremtés és mentorálás révén.

c) Egészség

Cél: a várható élettartam terén meglévő szakadék legalább felére csökkentése, azaz a romák várható élettartamának növelése 5 évvel. Ennek érdekében a következőket kell megteremteni:

- Rendszeres, mobil szűrő és egészségügyi szolgáltatásokat nyújtó programok a szegregátumokban, telepeken;
- Roma egészségügyi mediátorok népszerűsítése és jelenléte az egészségügyi ellátóintézményekben, kórházakban (korábbi tanulmányok arról számolnak be, hogy a roma egészségügyi mediátorok nem hozták a várt eredményeket, de ennek feltételezhetően az is az oka, hogy nem volt róla tudása a romáknak);
- A roma orvosok, ápolók és egészségügyi szakemberek számának növelése; 10%-os arányuk megteremtése;
- A menstruációs szegénység csökkentése, a menstruációs termékek áfájának eltörlése, és ingyenes biztosítása az iskolákban, önkormányzati intézményekben, tanodákban;
- Legyenek elérhetőek a fogamzásgátló szerek a 26 év alatti fiataloknak (lásd Franciaország), felvilágosító programok kidolgozása.

d) Lakhatás

Cél: az elégtelen lakáskörülmények között élők aránya terén fennálló szakadék legalább egyharmadával való csökkentése; a romák legalább 95%-a férjen hozzá vezetékes vízhez és áramhoz. Ennek érdekében:

- A (kényszer)kiköltötések esetén alternatív lakhatás biztosítása;
- A lakhatási szegregáció felszámolását párhuzamosan több lépésben kell megteremteni: lakbértámogatások, szociális bérlakások széles körben elérhetővé tétele, a cigánytelepek és szegregátumok infrastrukturális fejlesztése;
- Az energiaszegénység visszaszorítása, a havi minimális áramellátáshoz energiakártya biztosítása;
- A romatelepek infrastrukturális fejlesztése, a vezetékes víz bevezetése a háztartásokba, az áramszolgáltatás kiépítése és biztosítása az uniós és hazai fejlesztési támogatások megfelelő felhasználása révén;
- A romatelepek infrastrukturális fejlesztése, az utak burkolása és a közlekedéshez való hozzáférés biztosítása (pl. közösségi közlekedés) az uniós és hazai fejlesztési támogatások megfelelő felhasználása révén;
- A szemétszállítás és a szennyvízelvezetés biztosítása, a telepeken történő illegális szemétkerítés súlyos büntetése;
- A deszegregációs folyamatok megfelelő előkészítése, hogy a többségi társadalom tagjai támogassák a közös együttélést és annak fontosságát;
- A CSOK és babaváró hitelek helyett mindenki számára elérhető konstrukciók létrehozása;
- A korábbi átfogó, komplex telepfejlesztési program értékelése és újraindítása.

e) A cigányellenesség és diszkrimináció visszaszorítása

Olyan konkrét intézkedésekre van szükség, amik hozzájárulhatnak a cigányellenesség szisztematikus és intézményes felszámolásához.

- Egyszerű, egyértelmű és elérhető bejelentési rendszer kidolgozása a diszkriminációs esetek, a gyűlöletbeszéd és a gyűlölet-bűncselekmények bejelentéséhez;
- Az Egyenlő Bánásmód Hatóság (EBH) visszaállítása, a nemzetiségekért felelős ombudsmani poszt visszaadása, jogvédő irodák létrehozása és jogvédők képzése;
- A romák történelmének és kultúrájának elismerése, az oktatási anyagokban a romák történelmének és kultúrájának megjelenése, a tananyagok roma szakértőkkel való egyeztetése;
- Önálló, állami fenntartású roma múzeum és kulturális intézmény megteremtése, stabil költségvetéssel; illetve az állami múzeumokban, kulturális intézményekben roma tematikájú anyagok megjelenése;
- Független roma médiumok létrehozása, stabil finanszírozása, ami elengedhetetlen 13 év propaganda után, valamint a pozitív roma narratívák megteremtéséhez.

f) A romák jogi, társadalmi, szociális és gazdasági egyenlőségének előmozdítása

- Szociális védőháló, jelző- és jogi képviseleti rendszer kiépítése, javasolt roma mediátorok alkalmazása az állami és szociális intézményekben;
- Hatékony adósságkezelésre van szükség, a csapdában lévő családokat nemcsak képzéssel és tanácsadással, de elérhető támogatásokkal is ki kell vezetni ellehetetlenült élethelyzetükből;
- A családtámogatási rendszer átalakítása, a családi pótlék rendszerének felülvizsgálata, például a szeptemberi családi pótlék augusztusban utalása helyett plusz egyhavi családi pótlék bevezetése az iskolakezdés előtt;
- Az uniós és hazai források és megvalósult stratégiák, akciótervek, közpolitikák hatékonyságának, eredményeinek vizsgálata az elmúlt 13 évre visszamenően;
- Az önkormányzatok esélyegyenlőségi terveinek elkészítése és állami jóváhagyása, együttműködésben a megújuló Nemzeti Roma Kontaktponttal (lásd lentebb), és csak ezután lehetséges pályázatok benyújtása, a Nemzeti Roma Kontaktpont felügyelete mellett.

10.4. A nők esélyegyenlősége

A szociáldemokrata Árnýékkormány a társadalmi, gazdasági és családi élet minden területén segíteni kívánja a nők szerepvállalását. A jelenlegi kormánnyal ellentétben mi nem akarjuk megmondani a nőknek, hogy hogyan éljenek, nem akarunk beleavatkozni legbensőbb magánügyeikbe, nem vitatjuk önrendelkezési jogukat saját testük felett. Nekünk minden nő személyisége egyaránt fontos, teljesedjen ki akár az anyaságban, vagy építsen karriert!

A fenti általános célok érdekében a következő konkrét teendőket tartjuk nélkülözhetetlenek:

- Túrhetetlen a modern Európában a női munkavállalók azonos munkakörökön belüli bérhátránya! E megalázó helyzet felszámolása érdekében együttműködünk a szakszervezetekkel, nőjogi szervezetekkel és munkaadókkal, és olyan törvényi szabályozást hozunk, ami lehetővé teszi az egyenlő bérezés kikényszerítését.
- A szakszervezetekkel együttműködve javaslatot dolgozunk ki a munkahelyi zaklatások megelőzésére, szankcionálására.
- Felülvizsgáljuk a Munka Törvénykönyvét abból a szempontból is, hogy a nők gyermekvállalás miatt ne kerülhessenek hátrányos helyzetbe, és biztosított legyen zökkenőmentes visszatérésük a munkaerőpiacra.
- Külön figyelmet fordítunk a szegénység által fenyegetett nőkre, a gyermeküket egyedül nevelő nőkre és az időskorú, egyedülálló nőkre.
- Kormányalakítás után azonnal ratifikáljuk az Isztambuli Egyezményt, és kiemelten foglalkozunk a családon belüli erőszak megelőzésével. Elkövetését súlyos bűncselekményként büntetjük!
- Az iskolai oktatás részévé tesszük a nemek közötti egyenlőség oktatását.
- Érdemi lépéseket teszünk, hogy megelőzzük a nem kívánt terhességeket, terhesség-megszakításokat, prevencióss jelleggel a tanulók életkorának megfelelő szexuális felvilágosítást is a tananyagba illesztjük.
- A menstruációs szegénység felszámolása érdekében jelentősen csökkentjük a női intimhygiéniai termékek áfáját. Kidolgozzuk annak módját, hogy a szociálisan rászorulóknak

ellátása ingyenes lehessen. Hogy a középiskolákban és egyetemeken ingyenesen elérhetőek legyenek a menstruációs termékek.

- Szorgalmazzuk, hogy a politikai, államigazgatási, önkormányzati testületekben, valamint a gazdasági társaságokban bevezetésre kerüljön a női vezetők 30 százalékos kvótája.
- Független intézményként újra felállítjuk az Egyenlő Bánásmód Hatóságot, amelynek működését az Orbán-kormány 2021. január elsején az Alapvető Jogok Biztosának hivatalába olvasztotta be.